

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף כח

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

המשך

דף כח

אחת מהן אסורה לאחד איסור ערוה

נתבאר, שכשנפלו שתי אחיות ליבום לפני שני אחים, מאחר ששתי האחיות זקוקות לשני האחים, כל אחת מהן אצל כל אחד מהאחים היא גם זקוקה לייבום וגם אחות של זקוקה ליבום, ומאחר ששתיהן גם אחות זקוקה שתיהן חולצות ולא מתייבמות.

ואם היתה האחת אסורה לאחד מהם איסור ערוה, מאחר שאצלו היא אינה זקוקה לו, זו שאינה ערוה אצלו היא זקוקה לו ואינה אחות זקוקה, ולכן היא מתייבמת לו, אבל האח ששתיהן זקוקות לו, אינו מייבם את אחת מהן.

כגון נפלו שתי אחיות, לאה ורחל, לייבום לפני שני האחים, ראובן ושמעון, ולאה היא חמותו של ראובן. לראובן זקוקה רק רחל, ולכן היא מתייבמת לו, ולשמעון שתיהן זקוקות, ולכן שתיהן אינן מתייבמות לו משום שכל אחת היא גם אחות זקוקתו ולפיכך לאה חולצת לו ולא מתייבמת.

ולדעת רבי יוחנן, כן הדין כשמתחילה נפלה רחל שאינה קרובה של ראובן, ולאחר מכן נפלה לאה חמותו של ראובן. שבשעה שנפלה לאה הקרובה של ראובן, מיד היתה אסורה לשמעון, שהיא אחות רחל זקוקתו. ולפיכך גם אחר שייבם ראובן את רחל, ושוב אין לאה אחות זקוקת שמעון, אין שמעון מייבם אותה.

אבל אם תחילה נפלה לאה חמות ראובן, ואחר כך נפלה רחל, מאחר שבשעה שנפלה לאה, היתה לאה מותרת לשמעון כי עדיין לא נזקקה לו אחותה, אף על פי שאחר כך כשנפלה רחל, נאסרה לאה לשמעון משום אחות זקוקתו. לאחר מכן, כשייבם ראובן את רחל הזקוקה לו, ופקעה זיקת רחל משמעון, חזרה לאה להיתרה הראשון לשמעון, ומותר לו אף לייבמה.

קדמו וכנסו

נתבאר, שכשנפלו שתי אחיות ליבום לפני שני אחים, מאחר ששתיהן זקוקות לשני האחים, כל אחת היא גם אחות זקוקה, ולכן שתיהן חולצות ולא מתייבמות. ונחלקו חכמים מה הדין אם קדמו וכנסו.

לדברי תנא קמא במשנתנו, אף אם קדמו וכנסו, יוציאו. והטעם לכך נתבאר לעיל בדף כ"ד.

לדברי רבי אליעזר, בית שמאי אומרים יקיימו, ובית הלל אומרים יוציאו.

ולדברי אבא שאול, בית שמאי אומרים יוציאו, ובית הלל אומרים יקיימו.

ולדברי רבי שמעון, לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה ולדברי הכל אם כנסו מותרים לקיימן.

נפלו לפניו שתי אחיות

לייבום ואחת מהן ערוה עליו

מי שהיו שני אחיו נשואים שתי אחיות, ומתו שני אחיו, ונפלו שתי האחיות ליבום לפניו, מאחר ששתיהן זקוקות לו ליבום, אינו יכול לייבם אף אחת מהן

או משום שכל אחת אחות זקוקה, או משום שאם ייבם את האחת הוא מבטל מצוות יבום מהאחרת.

וכל זה כששתיהן זקוקות לו, אבל אם היתה אחת מהן אסורה לו איסור ערוה, כגון שהיתה אחת מהן חמותו, זו שהיא חמותו אינה זקוקה לו, ומותר לייבם את אחותה.

ודין זה נשנו במסכת זו שתי פעמים. פעם אחת הוא נשנה באופן שלאחר מות שני אחיו נשאר הוא לבדו, והיו שתי האחיות זקוקות רק לו. ופעם שניה הוא נשנה באופן שלאחר מות שני אחיו נשאר הוא ואח נוסף. והוצרכו ללמדנו דין זה בשני האופנים.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף כח

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

שכן אם היו מלמדים דין זה רק באופן הראשון, כשנשאר הוא לבדו. היה מקום לומר, שרק כשנשאר הוא לבדו, אם האחת אסורה לו איסור ערוה, מייבם את אחותה. אבל כשנשארו שני אחים, יש לחוש, שאם הוא ייבם את האחת, גם אחיו ייבם אחת, ולאחיו שתיהן אסורות, כי שתיהן זקוקות לו, שאין אחת מהן ערוה לאחיו.

ואם היו מלמדים דין זה רק באופן השני, כשנשארו שני אחים. היה מקום לומר שרק כשנשארו שני אחים, והאח ששתיהן זקוקות לו אינו מייבם אף אחת, ובכך יש היכר שאחות זקוקה אסורה, התירו לאח שאחת מהן ערוה לו, לייבם את אחותה.

אבל כשנשאר רק אח אחד, אפשר שלא התירו לו לייבם את זו שהיא אחות הערוה, שמא יטעו הרואים ללמוד שמותר לייבם אחות זקוקתו, ולא יבינו שהסיבה שהוא מייבם, כי אין זו אחות זקוקתו, משום שאחותה היא ערוה עליו.

שתי אחיות ואחת מהן

איסור מצוה או איסור קדושה

בפרק שני נתבאר, שיבמה שהיא אסורה עליו איסור מצווה [=שניות מדברי חכמים] או איסור קדושה [=איסור לא תעשה שאין בו כרת], מאחר שקידושין תופסים לו בה, זקוקה לו לייבום או חליצה, ואינה פטורה כיבמה שהיא ערוה לו. ומכל מקום, מאחר שהיא אסורה לו, לא תתייבם, אלא תחלוץ בלבד להפקיע זיקתה.

וכבר נתבאר, שמי שנפלו לפניו שתי אחיות לייבום, מאחר ששתיהן זקוקות לו, אינו יכול לייבם לא את זו ולא את זו, שכל אחת נעשית אצלו אחות זקוקה, ולכן שתיהן חולצות ולא מתייבמות.

ומאחר שאיסור אחות זקוקה אינו מדברי תורה אלא מדברי חכמים בלבד, היה מקום לומר, שכן הדין רק כשכל אחת בפני עצמה מותרת לו לגמרי, שבכך נעשית אחותה אחות זקוקה, ונאסרת לו מדברי חכמים.

אבל כשהיתה אחת מהן אסורה לו אפילו איסור קל, כגון איסור מצווה או איסור קדושה, לא החשיבוה חכמים כזקוקה, לאסור לו את אחותה, ותהא אחותה מותרת להתייבם, כדי לקיים מצוות ייבום.

וכדי שלא נאמר כן, שנינו במשנתנו, שגם באופן שהיתה האחת אסורה לו איסור מצווה או איסור קדושה, מאחר שמן התורה היא זקוקה לו, כפי שנתבאר בפרק שני, אסרו לו חכמים את אחותה כדין אחות זקוקה, ושתי האחיות חולצות ולא מתייבמות.

והיה מקום לומר, שרק כשאצל אחד מהם בלבד האחת אסורה לו איסור מצווה או איסור קדושה, עדיין תחשב אחותה אחות זקוקה, ותהא אסורה להתייבם לו, כדי שלא יטעו להתיר את הייבום גם לאחיו, ששתיהן מותרות לו.

אבל כשאצל שניהם הדבר כן, שזו אסורה לזה איסור מצווה או איסור קדושה, וזו אסורה לזה איסור מצווה או איסור קדושה, יוכל כל אחד לייבם את המותרת לו, ולא תחשב המותרת לו אחות זקוקה, כי האחות אסורה לו.

ומכל מקום מבואר במשנתנו שאין לומר כן, וכל שהיא זקוקה לו מהתורה, אף על פי שיש בה איסור, אסרו לו חכמים את אחותה משום אחות זקוקה.

ולכן גם כשזו אסורה לזה איסור מצווה או איסור קדושה, וזו אסורה לזה איסור מצווה או איסור קדושה, שתיהן חולצות ולא מתייבמות.

זו ערוה על זה וזו ערוה על זה

נתבאר שכשנפלו שתי אחיות יבמות לפני שני אחים, מאחר ששתיהן זקוקות לכל יבם, כל אחת נעשית אצל כל יבם גם אחות זקוקה ובכך נאסרת לו לייבום, ולפיכך שתיהן חולצות ולא מתייבמות.

עוד נתבאר, שאם היתה אחת מהן אסורה

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף כח

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

לאחד איסור ערוה, שוב אינה זקוקה לו ליבום, ואחותה של הערוה אינה אחות זקוקתו, **ויכול לייבם אותה**, אבל אחיו, ששתיהן זקוקות לו, לא ייבם אף אחת מהן.

ואמרו עוד, שאם היתה אחת אסורה לזה איסור ערוה, והשניה אסורה לשני איסור ערוה, כל אחת זקוקה רק למי שמותר בה, ואין אחת מהן אחות זקוקה, ושתייהן יכולות להתייבם.

והוצרכו לפרש, שבשני האופנים הללו, כל יבם שרק אחות אחת זקוקה לו, מותר לייבם אותה.

שאם היו מלמדים זאת רק באופן הראשון, שאחד מהם בלבד יכול לייבם, היה מקום לומר, שרק באופן הזה התירו לו לייבם, שכן מאחר שאחיו אינו מייבם, ניכר הדבר שאחות זקוקה אסורה. אבל באופן השני, אם יתירו לשניהם לייבם, יטעו הרואים ויאמרו, שאחות זקוקה מותרת.

ואם היו מלמדים זאת רק באופן השני, ששניהם מייבמים, היה מקום לומר, שרק באופן הזה התירו להם לייבם, שכן מאחר שכל אחד מותר רק באחת, אין כאן אחות זקוקה. אבל באופן הראשון, שאצל אחד יש אחות זקוקה, גם חבירו אסור לייבם, שלא יטעו להתיר גם את זו שהיא אחות זקוקה.

באלו עריות יהיה הדין

זו ערוה לזה וזו ערוה לזה

לדברי רב יהודה אמר רב, וכן שנה רבי חייא, בכל חמש עשרה עריות השנויות בפרק ראשון, יתכן הדין האחרון, שיהיו שתי אחיות נופלות לפני שני אחים, אחת ערוה לייבם זה, ואחת ערוה לייבם זה, ובכך יהיו שתייהן ראויות לייבום.

ורב יהודה לא היה מבאר את ששת האופנים הראשונים, כי ערוות בתו לא תמצא בה שאחת האחיות תהיה בתו של זה, והשניה בתו של זה, אלא כשהן בנות מהאונסין, ואמר שהתנא דיבר רק בביתו מהנישואין, ומתוך שלא נאמרו דבריו שתהא האסורה לזה מותרת לזה בערוות בתו, לא הזכיר בזה כל ששת האופנים הראשונים, שכולן בכלל איסור אשה ובתה.

ואביי היה אומר שדברי התנא נאמרו גם על ששת האופנים הראשונים, אף על פי שלא ימצא האופן הראשון אלא בביתו מהאונסין. ואולם לדעתו בערוות אשת אחיו שלא היה בעולמו לא דיבר התנא, כי לא ימצא האופן הזה אלא כדעת רבי שמעון, ולא דיבר התנא באופנים שיש בהם מחלוקת.

ורב ספרא היה אומר, שהתנא דיבר גם באופן הזה, וכדעת רבי שמעון.

וכל האופנים הללו נתבארו לעיל בפרק ראשון בדף ט', ולהלן יתבאר בעזה"י רק האופן שבו יהיו שתי האחיות אסורות משום אשת אחיו שלא היה בעולמו, שהרחיבו בו בסוגייתנו.

זו אשת אחיו של זה שלא היה בעולמו

וזו אשת אחיו של זה שלא היה בעולמו

נתבאר, שענין זה, שיהיו שתי אחיות, כגון לאה ורחל, נשואות לשתי אחים, ומתו שני האחים והיו להם שני אחים בחיים, לאה אסורה לאחד מהם משום שהיא אשת אחיו שלא היה בעולמו, ורחל אסורה לאחד מהם משום אשת אחיו שלא היה בעולמו, יתכן, רק כדעת רבי שמעון, האומר, שלא נאסרה היבמה אלא על זה שנולד בעודה זקוקה, אבל אם נולד אחר שכבר נתייבמה, לא נאסרה לו, ובאופן הבא.

ראובן שמעון לוי ויהודה בני יעקב. ראובן ושמעון נשאו שתי אחיות, ראובן נשא לאה, ושמעון נשא רחל. ומת ראובן בלא בנים, ונולד ליעקב בן נוסף, יששכר, ומצאה הבן הזה ליבמה לאה אשת ראובן שהיא זקוקה לייבום, ונאסרה עליו מעתה עולמית, משום אשת אחיו שלא היה בעולמו, ויבמה לוי.

ולאחר מכן מת שמעון, ונולד ליעקב בן נוסף, זבולון, ומצאה הבן הזה ליבמה רחל אשת שמעון שהיא זקוקה לייבום, ונאסרה עליו מעתה עולמית, משום אשת אחיו שלא היה בעולמו, ויבמה לוי.

ולאחר מכן מת שמעון, ונולד ליעקב בן נוסף, זבולון, ומצאה הבן הזה ליבמה רחל אשת שמעון שהיא זקוקה לייבום, ונאסרה עליו מעתה עולמית, משום אשת אחיו שלא היה בעולמו, ויבמה לוי.

קישור לקבלת ה"בקי צור"

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת יבמות דף כח

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

בעולמו, ויבמה יהודה.

ומתו לוי ויהודה, ונפלו לאה וצרתה אשת

לוי, וכן רחל וצרתה אשת יהודה, ליבום,

לפני יששכר וזבולון.

לאה אשת לוי, אסורה ליששכר, משום

אשת אחיו שלא היה בעולמו, שהרי נולד

כשהיתה זקוקה, ונאסרה עליו היא וצרתה,

ומותרות לזבולון, שנולד אחרי שיבם לוי את

לאה.

ורחל אשת יהודה אסורה לזבולון, משום

אשת אחיו שלא היה בעולמו, שהרי נולד

כשהיתה זקוקה, ונאסרה עליו היא וצרתה,

ומותרות ליששכר, שכבר נולד כשנזקקה

רחל ליבום ראשון.

ודבר זה יתכן גם בצרת צרה, כגון שהיו שני

אחים נוספים שהיו בחיי ראובן ושמעון,

ובמיתת לוי ויהודה ייבמו את נשות לוי

ויהודה שהיו צרות לאה ורחל, והן נאסרו

ליששכר וזבולון משום צרת ערווה. ומתו

שני האחים הללו, והניחו את הנשים שייבמו

עם נשותיהם שלהם, הנשים שלהם נאסרו

על יששכר וזבולון משום צרות צרה.

שתי קרובות הנופלות לייבום משני בנים

נתבאר, שכשהיו שלושה אחים, שנים מהם

נשואים שתי אחיות, ומתו הנשואים את

האחיות, ונפלו שתי האחיות לפני האח

השלישי, מאחר ששתיהן זקוקות לו, שתיהן

אסורות לו, שכל אחת היא גם אחות

זקוקתו. ומכל מקום, אף שמחמת איסורן

עליו אינן מתייבמות, לחליצה הן זקוקות.

ומבואר במשנתנו, שכן הדין כשהיו שני

האחים נשואים שתי קרובות אחרות, כגון

אשה ובתה, או אשה ובת בתה, או אשה ובת

בנה, כששתיהן נופלות לפני האח השלישי,

שתיהן אסורות לו, משום שכל אחת קרובת

זקוקתו, ולכן שתיהן חולצות ולא

מתייבמות.

עוד מבואר במשנתנו, שדין זה, שכששתי

קרובות נופלות לפניו ליבום הן טעונות

חליצה, הוא כדעת חכמים.

ורבי שמעון חולק, ואומר שהן פטורות

לגמרי אף מחליצה. וטעמו מבואר בברייתא

מהכתוב "וְאִשָּׁה אֶל אֶחָתָה לֹא תִקַּח לְצֹרֶר

לְגִלּוֹת עֲרֻתָּהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ" (ויקרא י"ט י"ח) לומר

לך, בשעה שנעשו צרות זו לזו, כגון כשנפלו

לפניו ליבום, ונעשו צרות בזיקה, לא יהא לך

ליקוחין אפילו באחת מהן, והרי הן ערווה

אצלו ופטורות מייבום וחליצה.

ומודה רבי שמעון, שאם היתה אחת

האחיות אסורה לו איסור ערווה, אחותה

לבדה נופלת לפניו לייבום, ומותרת

להתייבם לו כי אינה קרובת זקוקתו. ולא

גזרו שלא תתייבם שמא יתירו לייבם גם

כששתיהן נופלות לפניו לייבום.

דף כט

וכמו כן מודה רבי שמעון, שאם היתה אחת

האחיות אסורה לו איסור מצווה או איסור

קדושה, הן זקוקות לחליצה.

ואף שמעיקר הדין הן פטורות, שהרי במקום

ששתיהן זקוקות לו, דעתו ששתיהן פטורות,

והאסורה לו איסור מצווה או איסור קדושה

נחשבת זקוקה לו, ואם כן פטורה בלא

חליצה.

ומכל מקום גזרו עליה שתהא צריכה

חליצה, כי אם היתה פטורה בלא חליצה,

היו טועים לומר, שהסיבה שהיא פטורה,

משום שהיא אסורה איסור מצווה או

קדושה, ולא מחמת זיקת אחותה, והיו

באים לפטור כל האסורות איסור מצווה

וקדושה, גם כשאין אחות זקוקה.

ומאחר שגזרו על זו האסורה איסור מצווה

או קדושה שתהא צריכה חליצה, גזרו גם על

אחותה שאינה אסורה איסור מצווה או

קדושה.

ודווקא כשאחת אסורה איסור מצווה או

קדושה, ואחת אינה אסורה, גזרו חליצה על

זו משום זו. אבל כשאחת אסורה איסור

ערווה, הכל יודעים שאינה זקוקה כלל, ולא

אמרו שתהא צריכה חליצה מחמת אחותה

הזקוקה.